Ч. 206 (13.751). Львів, понеділок серпня 1934. Poсztowa opłata opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 "
Піврічно 30·00 "
Річно 60·00 "
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
" Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Після смерти Гінденбурга.

ПЕРЕД ПОХОРОНОМ.

БЕРЛІН, 4. 8. ПАТ. В Нойдеку, Аленштайні і при памятнику в Танненберзі роблять горячкові приготування, щоб надати можливо врочистого характеру похоронові Гінденбурга. До Аленштайну приїхало багато урядовців ріжних ресортів, які видають на місці розпорядки. Перетягають телефонічні лінії й уставляють дороговкази на дорогах.

Сьогодні ранком приїхав до Нойдеку самоходом б. наслідник престолу і замешкав в одному з довколичних дворів. Він буде заступати б. цісаря на похоронах.

БЕРЛІН, 4. 8. ПАТ. Погребова врочистість при танненберському памятнику буде мати характер маніфестації в честь Гінденбурга. Одначе президент буде похований згідно зі своїм бажанням на цвинтарі в Нойдеку.

ЗАВІЩАННЯ ГІНДЕНБУРГА ПРОПАЛО.

ЛЬОНДОН, 4. 8. ПАТ. Англійські часописи приносять сензаційну вістку з Берліна, що завіщання Гінденбурга пропало. Державний секретар Майснер не може знайти його в палаті.

ЛЮДЕНДОРФ БОЙКОТУЄ ПОХОРОН.

БЕРЛІН, 4. 8. ПАТ. З Мінхену повідомляють, що поведення Людендорфа після смерти Гінденбурга викликало неабияку сензацію. Хоча Людендорф був найближчим співробітником покійного як шеф штабу, не надіслав досі кондоленційної депеші ані до Берліна ані до Нойдеку, не вивісив теж жалібної хоругви. Запитаний в тій справі Людендорф заявив, що від часу світової війни не має ніякої хоругви.

Гітлер не уступить з партійної управи.

ЛЬОНДОН, 4. 8. ПАТ. Кореспондент Райтера довідується з Берліна: Офіціяльно заперечено вістку про уступлення Гітлера з управи партії у звязку з виконуванням найвищої влади в державі. За інформаціями париської преси уступлення Гітлера з партійної управи було умовиною, яку військові кола поставили Гітлерові перед висловленням своєї згоди на зложення присяги вірности. Тій вістці заперечив рішучо шеф пресового бюра, підкреслюючи, що партія і держава творять нерозривну цілість і не може бути бесіди про щось подібне.

Гес заступником канцлера.

ПАРИЖ, 4. 8. ПАТ. Берлінський кореспондент Аваса повідомляє: В добре поінформованих національ-соціялістичних колах потверджується вістка, що Рудольф Гес має бути призначений на становище заступника канцлера республики. Не думають, щоби Герінґ, який має кілька урядів, міг приняти ще так відповідальне становище.

Австрійські єпископи проти Папена.

ВІДЕНЬ, 4. 8. ПАТ. „Райхспост“ повідомляє, що австрійські єпископи на приватній конференції виступили проти австрійського уряду признати Папена, німецьким послом у Відні. „Райхспост“ зазначує, що ні Ватикан ні нунцій у Відні не інспірували тієї постанови австрійських єпископів. Ватиканські кола виправдують рішення австрійських єпископів, бо поведінка фон Папена підчас переговорів за конкордат і його становище до католиків у басейні Саари викликала у Ватикані велике негодування. Тому заходи німецького уряду виєднати згоду для Папена на становище німецького амбасадора при Ватикані зустрінулися з відмовою.

„Вельтблят“ повідомляє, що австрійський уряд не буде робити ніяких труднощів, але буде придержуватися міжнародніх, дипльоматичних звичаїв. Рішення австрійського уряду в справі призначення Папена німецьким послом у Відні слід сподіватися найблизшого тижня.

Нагінка на націонал-соціялістів.

РИМ, 4. 8. ПАТ. За повідомленням з Відня влада в Інсбруці попала на слід терористичної організації, що діставала інструкції безпосередньо від командантів австрійського леґіону, який находиться в Баварії. Багато осіб арештовано. Також у Лінцу арештовано кількох націонал-соціялістів у звязку з арештуванням курєра, що віз з Німеччини інструкції для націонал-соціялістичної організації.

Наступ китайських комуністів.

ТОКІО, 4. 8. ПАТ. Комуністи в числі 5.000 наступають на столицю провінції Фу-Чав і заняли містечко Паісва, віддалене 30 км. від столиці. До Фу-Чав приїхав японський контрторпедовець з Формози та корабель Злучених Держав із Сакраменто. Сподіються теж приїзду британського контрторпедовця з Гонґ-Конґ, щоби боронити своїх громадян перед комуністами.

Зброєння Злучених Держав.

З Вашингтону повідомляють, що міністерство маринарки наказало будову чотирьох нових кружляків містоти 10 тисяч тон. Тепер у корабельних доках будують 54 воєнні кораблі містоти 226 тисяч тон.

Мусоліні стрінеться з канцлером Шушніґом.

З Риму повідомляють, що Мусоліні зустрінеться у вересні з новим австрійським канцлером Шушніґом і віцеканцлером кн. Штаремберґом. День і місцевість стрічі ще не означено.

Присуд смерти за переховування вибухових матеріялів.

ВІДЕНЬ, 4. 8. ПАТ. Воєнний суд засудив шефа пробоєвого відділу Едварда Гоніша на кару смерти за переховування вибухових матеріялів. Президент Мікляс помилував засудженого і замінив йому кару смерти на досмертну вязницю.

20 ЛІТ ТОМУ.

Львів, 4. серпня 1934.

У звязку з 20-ми роковинами вибуху світової війни преса цілого світу переповнена міркуваннями на тему причин і винуватців, що довели до тої масової мордівні, найбільшої, яку знає історія. Висновки тих міркувань дуже розбіжні, бо йдуть по лінії політичних тенденцій інтересованої нації або держави, і тому необективні. Причини бачать у фактах, що були тільки вислідом вищих причин. Винуватцями виходять люди, що були тільки маріонетками вищих діевих сил. А тимчасом з великого матеріялу, призбираного досі до передісторії світової війни, знаємо, що вибух її був наслідком довгої еволюції, яка остаточно мусіла виявитися у формі загального зудару.

Первісною причиною світової війни було віковічне сухопутне суперництво між Францією та Німеччиною, ускладнене теж морським суперництвом між Англією та Німеччиною. Французько-німецька війна у 1914 р. була одним з гостріших проявів цього суперництва двох народів і своїми наслідками для Німеччини (втрата Альзації й Льотаринґії) виповнила всі рухи французької політики одним тільки бажанням — реваншу за 1870 рік. Після невдачних спроб французького ґенерала Булянжера в 1887 р. спровокувати реваншову війну та відобрати Німеччині втрачені краї. Франція шість літ пізніше зробила союз з Росією, а за десять літ довела до того, що до цього союзу приступила Англія (entente cordiale). При піддержці свого англійського союзника Франція виграла в 1911 р. спір за Мароко. Щоби зашахувати зріст німецької морської сили, обі держави умовились щодо панування на европейських морях, причому Франція сконцентрувала свої сили на Середземному морі, а Англія мала боронити північно-европейські води перед супрематією Німеччини. В 1907 р. наблизилася до В. Британії Росія після того, як між обома державами полагоджено труднощі в Персії, Афганістані і Тибеті. Стріча англійського короля з царем в Ревалі в 1908 р. заманіфестувала світові приязнь обох великодержав.

Не вдоволяючись великими дипльоматичними успіхами, Франція заранжувала на весні 1914 р. переговори в справі морської конвенції між Англією та Росією і довела до того, що і літі Франція, Англія і Росія були дипльоматич

но і мілітарно, на суші і морях, тісно обеднані. Величаве приняття Пуанкаре на царському дворі в червні перед сербсько-австрійським конфліктом було завершенням діла, над яким французька закордонна політика працювала від 90-их років.

Одначе заприязнені держави ледви чи були би зважилися на війну проти Німеччини та її явної союзниці Австро-Угорщини в 1914 р., якби з південного сходу, з давнього балканського вулькану, не надтягнула необхідна буря. Сербія не могла переболіти, що Австро-Угорщина після турецької революції в 1908 р. анектувала провінції Боснію і Герцеговину, які окупувала в 1878 р. Ця анексія завдала великосербській ідеї великий удар. З допомогою Сербії заявилась Росія, що вже віддавна мріяла про захоплення домінуючого становища на Балкані і від лютого 1914 р. приготовлялася поважно до захоплення Босфору. Політичні цілі Франції, Росії до Сербії находять сьогодні потвердження у документах, хоча до війни, яка до осягнення тих цілей, була необхідною, інтересовані держави готовились на кілька літ пізніше. Сараєвський атентат приспішив ненадійно її вибух.

Коли австро-угорський уряд в ультиматі з 23. липня 1914 р. зажадав від Сербії між іншим дозволу на допущення на сербську територію австрійської комісії задля переведення слідства, (а нині знаємо, що дійсно вбивство Франца-Фердинанда було організоване у Білгороді) Сербія за намовою Росії те домагання відкинула. А що Росія ще перед зірванням дипльоматичних взаємин між Австро-Угорщиною і Сербією 25. липня зважилась прилюдно на військову інтеренцію в користь Сербії, вибух війни був рішений. Дня 28. липня Австрія виповіла Сербії війну і коли в ночі на 29. липня австрійські війська почали обстрілювати Білгород, цар наказав 30. липня загальну мобілізацію російських військ.

За вісткою про російську мобілізацію оголошено 31. липня мобілізацію в Австро-Угорщині. Одночасно німецький цісар підписав декляраціє про стан загроження війною, а 1. серпня наказав загальну мобілізацію. Тогож дня німецький амбасадор в Петербурзі передав російському урядові виповідження війни Росії.

Того самого дня мобілізує теж Франція, яка запитана німецьким амбасадором, чи збереже невтральність в німецько-російському конфлікті, відповіла, що буде кермуватися тільки своїми інтересами. Колиж до того французькі літаки напали на німецьку територію, 3. серпня Німеччина виповіла війну Франції.

Згідно зі своїм стратегічним пляном німецькі війська переступили 4. серпня бельгійську границю. Цей факт викликав негайну інтервенцію Англії, яка за посередництвом свого амбасадора в Берліні заявила, що буде всіми силами боронити Бельгії, виповідаючи війну Німеччині. Щойно 5. серпня виповіла Австро-Угорщина війну Росії. Значно пізніше, бо 12. серпня виповідають Франція та Англія війну Австро-Угорщині, а 23. серпня виступає Японія, виповідаючи війну Німеччині.

Лявіна воєнних виповіджень побільшилася ще 28. серпня, коли Австро-Угорщина виступила проти Бельгії, а врешті в 1915 р., коли проти Австро-Угорщини виступила Італія (23. травня) і т. д

Так розпочалася кривава драма, що потревала поверх чотири роки і стягнула під зброю сімдесять міліонів людей, зміняючи основно політичну карту Европи та життєві умовини майже всього цивілізованого людства.

З тією кривавою розправою були теж звязані надії українського народу: що визволяться зпід царсько-московського панування наддніпрянські українці і що покращає доля українців із Галичини й Буковини. Концепція злуки українських земель Австро-Угорщини й Росії під скиптром Габсбургів показалась цілком нереальною. Як реальна сила вийшов на арену історії стихійний всеукраїнський визвольницький рух. Коли з початком світової війни українці були лише „гарматнім мясом“ в австрійській та російській арміях, а единим показчиком самостійної української політ. думки був легіон У. С. С., у 1917 і 1918 рр. виступають на воєнну арену армії У. Н. Р. і У. Г. А., борючись вже за власні українські інтереси. У висліді збройних змагань — обидві ті українські національні армії щезли з лиця землі. Війна для українців скінчилася рийським пактом аж на весні 1921 року, а зовнішнім показчиком реальної дійсности, що запанувала на українських землях, був той факт, що при заключенні того оконечного мирового договору — — не було українців.

В міжнародньому розумінні ми вернулися до стану зперед 1914 року. Але за тих 20 літ, що нас ділять від вибуху світової війни, питома вага української проблеми зросла настільки, що не можна вже ніяк поминути її при розгляді тих шляхів, які ведуть до заведення справжнього ладу і мира в Европі: кращого, ніж той, який зродився із моря крови, пролитої у світовій війні.

Чеська преса й українці.

I.

Кожний, хто тільки більш уважливо слідить за европейською пресою, міг легко переконатися, що від якогось часу ця преса щораз то більше місця присвячує українській справі. Голод на Україні, положення українського народу у Польщі і Совітах, пляни і комбінації Розенберга, майбутнє вступлення СССР до Союзу Народів і т. п., все це ті спонуки, що просто примушують світову журналістику зайнятися теж і українським питанням. Але безперечно найважнішою причиною того є питання про ролю України в майбутньому вигляді політичної ситуації Східньої Европи. Всі ці важніші голоси европейської преси про українську справу ми звичайно реферуємо на сторінках нашого часопису, а з цих рефератів певно не один читач мусів завважити, що розмірно дуже мало пише про українську справу чеська преса — хоч воно властиво повинно бути навпаки — і що деяка її частина займає супроти української справи неприхильне, а то виразно вороже становище.

Якщо хотіти дати короткий огляд головних бодай органів чеської преси з погляду її відношення до української справи, то він під нинішню пору виглядає так:

На засадничо негативному становищі до української справи стоять *„Народні Лісти“*, орган чеських народніх демократів. І це для нас зовсім зрозуміле. Негативне становище „Народніх Лістів“ до української справи це льогічний і послідовний вислід цілого політичного світогляду політичної програми партії чеських народніх демократів, головнож їх провідника д-ра Крамаржа з його відомою теорією славянофільства, з його мріями про політичну місію єдиної неділимої Росії і з його поглядами на український сепаратизм, що часто аж суперечать науковим аксіомам. Цим усім він жив впродовж цілої своєї такої багатої політичної діяльности, в це він вірив і ця віра додавала йому сил у визвольній боротьбі чехословацького народу. І тяжко булоб вимагати нині від старенького д-ра Крамаржа, а тим самим і від його партії, бодай так довго, як довго він стоїть на її чолі, щоби вони цих своїх поглядів відріклися.

Подібне становище, хоч правда не таке вже засадниче й маркантне, займає супроти української справи *„Венков“*, головний орган найбільшої чехословацької партії — аґрарної. Антиукраїнське становище „Венкова“ пояснюється тим русофільським курсом політики аграрної партії, який вона взяла від самого таки початку у внутрішньо-політичному житті Підкарпаття. Повернувшись раз лицем до русофільства на Підкарпатті і базуючи на ньому всі свої тамошні дотеперішні партійні успіхи (в останньому часі показується, що ця база була дуже хитка тож і позиції партії там сильно захитані), аграрна партія і її головний орган під таким кутом зору розглядав і українське питання в цілому, б

АНДРЕ БІРАБО.

ВІНО.

У кожному коханні — всі це знають — буває так, що кохання одної сторони є більше від кохання другої. У коханні Фернанда і Люції було так, що почування Люції мало безумовно більшу силу. Одначе Фернанд — і з цього ніхто йому не зробить докору — це пан, що роздумує, обраховує, важить „за“ і „проти“ і що мусить обережно дивитись у майбутнє. Уже у двацятім році життя вміє він думати про своє 60-ліття. Це не перешкоджає його почуванням, але подекуди їх ускладнює. Тимто заки він ожениться з Люцією, мусить іще раз переспатись, щоб устати із тверезою головою.

Бо Люція не має ні зломаного сотика. Не має нічого крім чудового тіла, незіпсованої душі і сміливого серця. Але немає грошей. Навіть немає багатих свояків, яких смерти могла би бажати. Чи серед таких обставин булоб розумно зважуватись на таку поважну справу як подружжа? Адже подружжа цеж дуже поважна справа!

Фернанд оповідається перед Люцією щиро зі своєї надуми, своїх сумнівів. Бо сам він немає багато. Люція відповідає з блідою усмішкою, що закриває її зранене серце:

Я розумію дуже добре... Певно, що було би краще, якби я мала віно, але — не знаю, чомусь так мені здається! — вірю, що все якось упорядкується, а як ні то щож? оженишся з ґрошо!

Він кричить:

— Ніколи у світі!

Бо він теж її кохає. Якби її не кохав, не завагався би ні хвилини. Оженився би з якоюсь дівчиною, що має досить гроша і може забезпечити йому прожиток. Тимчасом він вагається

Після хвилини вагання:

— Отже опробуємо!

— Ах! спробуємо, Фернанде.

Одначе вони не пробують обоє однаковим способом. Вона має всміхнені, широко розплющені очі, він — несупокійний і нервовий...

І так приходить день шлюбу. Люція виглядає прегарно у своїй білій сукні; сукня їй до лиця. Головно щастя їй до лиця. Фернанд заїхав за нею, щоби відвезти її до маґістрату. Вона стискає йому руку і каже зовсім тихо:

— Знаєш, я маю таке почування, що все піде гладко!

Він небагатий, але має авто. Це-ж нині предмет щоденної потреби. Зрештою це маленька машина і оказійно куплена. Люції воно подобається дуже, бо вона сидить у ньому з міртовим віночком і поруч того, якого кохає і який небавком стане її чоловіком.

Я маю таке враження, якби ми вже були у пошлюбній подорожі — шепоче вона йому до вуха.

— Якби „нарешті самі“ — жартує він.

День гарний. Хоч і дощик іде, але — гарний день. Мале авто їде до маґістрату, до цивільного бюра. За пів години авто відвезе їх назад тою самою дорогою, але вже злучених нитками подружжа.

Мале авто котиться вперед, кидається в один бік і другий, нарешті віджає на хідник і бах! ударяє у ліхтарню.

З перевернемого авта впало якесь тіло: ... молода. Подвійне ... [illegible] притягає юрбу; перше це неспокій, бо нещасливий припадок усеж- припадок; друге це бажання сміятись адже, милий Боже! молода перекинувшись, упала у такій комічній позі, що сам молодий...

Та сміх затих, бо молода рухається і голосно стогне. Молодий ненарушений з винятком твердої сорочки.

Нема і думки про те, щоб можна їхати до маґістрату. Шлюб треба відложити на пізніше. Бо зна на коли, аж нещаслива наречена видужає. Тепер треба взяти її на руки і нести. Бідненька! Що з нею? Чи зломала ногу?

Фернандові можна спочувати, але при цьому він страшенно комічний: його штани повні болота, його біла камізолька розірвана, його циліндер сплющений. Коли він у чорному вбранні оперся об лихові ліхтарню, виглядав як гуляка, що досвітком вертається домому. Він нещасливий, у розпуці: він думає про свій шлюб, про нещасливий випадок:

— Треба повідомити бурмистра, що не прийдемо... треба відвезти її до шпиталю.

Одночасно має докори совісти:

— Це я цьому винен.

І ці докори не покидають його, коли кілька годин пізніше він сидить при її шпитальному ліжку:

— Зовсім не розумію, як це сталося.

— Добре вже, Фернанде, не маєш чого журитись... Добре, що це не поважніша річ... місяць треба буде лежати у ґіпсі .. а потім... гадаю що не буду шкутильгати...

А він, щоби себе боронити — хоча наречена і не думає докоряти йому — бере він у руки часопис і читає хроніку нещасливих випадків:

„Автобус уряв на вулиці... стотисяч відшкодування... Ах!“

деякі познаки, що стихійний зріст української національної свідомости на Підкарпатті змушує аграрну партію зревідувати своє дотеперішнє відношення до національного питання на Підкарпатті, а це мусіло би потягнути за собою і ревізію дотеперішнього її неприхильного становища начального органу до української справи взагалі. У часописах прискочила навіть вже вістка, що аграрники мають видавати на Підкарпатті часопис в українській мові. Чи буде це дійсний зворот від русофільства, чи тільки нова спекуляція з огляду на недалекі вже вибори — покажеться вже в найближчому часі.

В дальшу черґу нашого огляду чеської преси з погляду її відношення до українського питання треба поставити орґан партії чеських народніх соціялістів *„Ческе Слово"* разом з усіми його побічними виданнями. На чолі партії стоїть теж давній русофіл В. Кльофач, відомий нашому громадянству ще зперед війни з його тісного контакту з провідниками галицьких русофілів д-р Дудикевичем, д-р Марковом, д-р Глібовицьким і ін. Але русофільство Кльофача і цілої його партії зовсім іншої натури, як русофільство Крамаржа і чеських народніх демократів, бо і цілий політичний світогляд партії (у тім і її погляди на славянофільство і на політичну ролю Росії) зовсім інші. Вони кермуються більш реальною дійсністю і тому у чеських народніх соціялістів ми не найдемо аж такого відношення, яке колідувалоб з науковими аксіомами і неґувало навіть само існування самостійної української нації. У партії чеських народніх соціялістів є багато визначних політиків, які доволі добре визнаються в українській справі в цілому і які ставляться до неї як до конкретного питання, дарма що часто і не зовсім прихильно. Нинішнє русофільство чеських народніх соціялістів можна назвати більш традиційним „русофільством по інерції". І так треба дивитися і на відношення тої чеської партії і її преси до української проблеми. На Підкарпатті ця партія чеських народніх соціялістів веде теж чисто русофільську політику, так як і аґрарна, а це теж мусить впливати і на трактування тією партією і самої суті українського питання. Як унормують чеські народні соціялісти своє дальше відношення до внутрішньо-політичних питань Підкарпаття, нині годі щось певного сказати, але можна думати, що при тій ситуації, яка там поволі наростає, і після загально відомої ужгородської промови міністра Бенеша, що є теж членом тої партії, чеські народні соціялісти теж зревідують свою дотеперішню політику на Підкарпатті, а це льоґічно мусілоб мати вплив і на зміну відношення їх їхньої преси до цілого українського питання.

Окреме місце щодо становища до української справи заслуговують *„Лідове Новіни"*, орґан посла Я. Странського, колись голови партії праці, а нині визначного члена партії чеських народніх соціялістів. „Лідове Новіни" це безперечно один із найкраще редаґованих часописів в Чехословаччині і про українське питання реферують вони звичайно обєктивно і коректно, особливож останніми часами.

Так само коректно і звичайно обєктивно ставляться до українських справ *„Лідове Лісти"*, орґан чеської клерикальної партії. І „Лідове Лісти" і „Лідове Новіни" виказують теж і досить докладну поінформованість в українських справах.

Найбільш річево і найбільш прихильно ставиться до українського питання *„Право Лиду"*, начальний орґан чеської соціял-демократичної партії. Для нього українське питання зовсім ясне, розглядають його тут у належному загально-політичному масштабі, оцінка теперішнього положення українського народу теж зовсім правильна, і політично-національні аспірації українського народу находять тут звичайно належне зрозуміння. Політична лінія соціял-демократичної партії на Підкарпатті іде в повній згоді з цим загальним розумінням українського питання.

Хаотичне і невясоване становище до українських справ займає один із головних орґанів чеської преси *„Народні Політика"*, дуже почитний чеський часопис, орґан національно-безпартійний, більш правого напряму. Про українські справи пише „Народні Політика" якось ніби без програми і без виробленого стійкого погляду, якось ніби від випадку до випадку, а тому можна на її сторінках подибати побіч зовсім обєктивних рефератів з українського життя, статті такі злобні у своїй антиукраїнській тенденції і такі безкритичні у способі трактування порушуваних ними тем, що приходиться аж дивуватися, як це можливе у поважній пресі і як під цими статтями може підписуватися шануючий себе журналіст.

Подавши ось так короткий огляд чеської преси з погляду її відношення до українського питання, треба — для повноти цієї картини — підкреслити ось ще який момент:

У трактуванні українського питання і українських справ взагалі чеською пресою видно — з малими тільки вийнятками — часами якусь незрозумілу незрівноваженість, якусь невитриманість одної якоїсь лінії, а це має такі наслідки, що навіть і та преса, яка назагал пише про українські справи коректно і досить обєктивно, дозволяє собі деколи на виступи, що геби перечеркують всю її дотеперішню коректність і обєктивність, а у критичного читача викликують враження неповажного рівня, а то й браку почуття журналістичної відповідальности. Про такі два дуже яскраві приклади ми поговоримо окремо.

Українське шкільництво на Поліссі в минулому і тепер.

III.

(Докінчення.)

БАТЬКІВСЬКІ ДЕКЛЯРАЦІЇ.

Числові дані згаданої реєстрації такі: повіт берестейський зложив 1901 деклярацію за 2625 дітей; повіт кобринський 2018 деклярацій за 2909 дітей.

З двох цих повітів зложило деклярації 113 сіл, разом 3919 деклярацій за 5534 дітей. Колиб влада признала ті деклярації, то на терені тих повітів мали би відкрити яких 100 шкіл. У вересні 1925 року прийшли відповіди на зложені деклярації; всі вони були однакового змісту, всі відмовляли відкриття українських шкіл, при чому серед різних мотивів був теж мотив такий: **„z powodu zupełnej nieświadomości treści"**.

У 1926 році Українська Парляментарна Репрезентація зверталась до міністра Суйковського з просьбою прихильно поставитись до справи українського шкільництва на Поліссі. Міністр обіцяв підтримати прохання і запропонував, щоби людність зложила подання на імя міністра через Кураторію Поліської Округи. Знов почали масово складати заяви і через Кураторію прийшло 72 прохань від 2864 батьків за 3207 дітей. Але в міжчасі міністр Суйковський подався до димісії і батьки не дістали ніякої відповіди.

Ще в рік потім, у 1927 році у кобринському повіті був рух серед селянства, який почасти за браком відповідного проводу, почасти з інших причин, не довів до деклярацій. У

ГІМНАЗІЯ З ПОЧИНУ „ПРОСВІТИ".

У 1923 році в Бересті заснувалось Товариство „Просвіта" і майже рівночасно зродилась думка відчинити приватну українську школу. В 1924 році, з доручення Управи Товариства „Провіта", Гнат Олесюк, кваліфікований учитель з великим стажем, зложив подання, щоб дістати концесію на приватну школу. Товариство зібрало серед громадян значний грошевий фонд, наняло відповідне помешкання, придбало меблі, приладдя і бібліотеку з огляду на осінній вже час, 13. жовтня 1924 р. відкрило приватну Українську Школу імени Олекси Стороженка в Бересті, не чекаючи відповіди. Українське Педагогічне Товариство у Львові прислало на свій кошт другого вчителя; потім (від Різдва) заанґажовано ще третього і школа з 98 дітьми провела свій перший шкільний рік. Підчас року трапився такий прикрий випадок: Страсного Тижня великого посту, саме в час сповіди дітей заарештували вчителя Лешука, що зробило велике враження на дітей; зрештою, ніякої провини за паном Лещуком слідство не виявило і його випустили на волю.

СУБСИДІЯ ДЛЯ РОСІЙСЬКОЇ ШКОЛИ.

У веденні школи були певні матеріяльні труднощі і Управа Товариства „Просвіта" кілька разів зверталась з просьбою за субсидією до Берестейського Соймику, Маґістрату, Громадського Уряду, але відповідь завжди була неприхильна. У 1925 році Берестейський Маґістрат видав для російської ґімназії в Бересті 5.000 зол. субсидії, а для української школи відмовив, хоч, здається, ніхто не заперечує того факту, що російський елемент на Поліссі є прийшлий, а українці є місцевим населенням. Косівська Громадська Рада ухвалила для Берестейської Української Школи 500 зол., але Староство ухвали не затвердило.

ВІДМОВНА ВІДПОВІДЬ І ВІДКИНЕНІ КАНДИДАТИ.

Школа розвивалася, поки була надія на відкриття в Бересті середньої школи — ґімназії, чи якої іншої. Товариство „Просвіта" розуміло конечну потребу для населення середньої школи і 22. липня 1926 р. зложило до Поліської Кураторії шкільної округи просьбу про дозвіл на відкриття перших трьох кляс української ґімназії в Бересті. Представлені були кандидати на посади директора і учителів; всі вони були учителями середніх шкіл і працювали в той час або в державних ґімназіях, або в приватних. До прохання було приложене лікарське свідоцтво повітового лікаря про цілковиту придатність помешкання для ґімназії.

18. серпня 1926 р. прийшла з Кураторії відмовна відповідь, яку Кураторія мотивувала так: 1) помешкання визнавали непридатним для ґімназії, 2) кандидат на директора не мав польського громадянства, хоч у той час учителював у державній ґімназії і вже давно розпочав заходи, щоб дали йому громадянство,

Він нараз задумався.

— Що з тобою? — питається вона.

Він вагається, неприємно схвильований:

— Ні, це нічо.

— Можеш мені сказати! Ти саме думав над чимось...

— Но, добре... я думав... що твій нещасливий випадок... це я цьому винен... а я обезпечений проти нещасливих випадків, навіть, як коли трапляються якійсь третій особі з моєї вини. А ти для мене чужа....

— Ох!

— Річ ясна, з погляду закону... бо я зранив тебе, заки ми ще ввійшли до маґістрату! Ах! якби це нещастя було трапилось годину пізніше то ти вже не булаб „третьою особою", тільки моєю жінкою і товариство обезпечень не заплатило би мені нічого, але так...

— Але так? Чи воно має обовязок виплатити тобі відшкодування?... Чи стотисяч?

— Но... так...

Вона всміхається:

— Алеж це чудово! таким способом я матиму віно...

Вона перериває, бо зломана нога болить її, страшенно болить, так, що треба кричати. Всеж вона не кричить. Тільки каже за хвилину:

— Бачиш, якто добре, що ти таки рішивсь оженитися зі мною... Я була весь час переконана, що все якось наладнаєся.

Переклав з франц. *вг.*

Ви маєте в себе кілька рідних установ, а чи Ви знаєте, що на чужині пропадають душі наших рідних братів? Тому присилайте передплату на українську пресу та місячні видання „Просвіти" та призначуйте їх для своїх братів.

3) з осіб, представлених на кандидатів на учителів, ніхто не мав відповідних кваліфікацій (всі вони того самого року були затверджені Кураторією на посадах учителів польської і російської гімназії), 4) Кураторія зазначала, що статут „Просвіти" не передбачає відкриття шкіл, 5) Кураторія не передбачає, щоб українська гімназія могла зібрати відповідну скількість учнів.

ВІДКИНЕНИЙ РЕКУРС.

У рекурсі до Міністерства, зложеному 24. серпня 1926 р., подали інші кандидатури директора і учителів, що відповідали всім формальним вимогам, а також зазначали, що в разі прихильної відповіди Товариство „Просвіта" ще в тому самому році розпічне будову власного дому, котрий буде відповідати всім сучасним вимогам щодо помешкань середніх шкіл. Однак 18. вересня 1926 року Міністерство затвердило постанову Кураторії, покликуючись на ті самі мотиви і справа відкриття української гімназії в Бересті перейшла в неозначене майбутнє.

Берестейська інтелігенція, не бачучи природного продовження науки по скінченні школи, почала посилати свої діти до школи польської або російської. Українська школа лишилась з контингентом учнів виключно з дітей підміських сіл.

В 1932 році в перших числах жовтня, коли наука йшла вже нормально, влада усунула від праці учителя провідника цієї школи, Павла Артемюка „з педагогічних оглядів".

Школа істнує, борикаючись з матеріяльними труднощами, але інших українських шкіл на Поліссі, ні державних ні приватних, покищо нема.

Продажа церковної землі і лісів на Волині.

II.

ПРОДАВАЛИ НЕ СВОЮ ЗЕМЛЮ.

1. Як бачимо в умові аренди покликається о. Шиманов на закон: 1711 ст. X. тому. Та стаття каже ось що: „Нерухомі маєтки архієрейські (архиєрейськими в Росії називалися „имѣнія архіерейских домов") монастирські і церковні, **що непотрібні до вжитку**, можна віддавати в аренду на час не довший як 12 літ. Перший з дозволу урядуючих архиереїв, другі ігумена монастиря з братією, треті настоятеля церкви, церковного старости і поважних парохіян".

І ось тут виринає питання, до чого тут припутався Митрополит „Волині і всієї Польщі"? Волинський архієрейський дім в Житомирі мав обширні маєтки в селі Вілії під Житомиром, їх тільки й міг найняти Митрополит Денис. Але Вілію забрали большевики, отже виходить, що парцеляційна кампанія оо. протоєреїв „ест непривор итос, сущее самозванотво" і в аренду „теплие ребята" **продали неналежну до митрополита землю.**

2. Якби цей контракт був зладжений навіть правною особою, то й тоді він не варт „выеденного яйца" як кажуть москалі, а то ось чому:

Якщо при заключенні умови арендатори платять арендний чинш за час більше одного року (бо когож можна здурити, що чинш за перший рік виносить **1900 зол.**, а за 11 літ 165 зол.), то право вимагає, щоби такі контракти зладжувалися табулярним способом, та щоби маєток був табулярно застережений. Тоді, як списувано наведений контракт, ще були на Волині старші нотарі і вони затверджували або відкидали такі акти (арт. 1703).

3. Арендатори дістали право будівлі, а в такому разі ст. 542 п. 26 також вимагає того самого.

4. Контракт має всі познаки фіктивности; його дістає покупець замість купної грамоти; право признає такі грамоти неважними (ст. 1526 п. 2).

5. Уступ 7. умови зредаґований так туманно, що ніхто його не розшифрує. Він говорить: „По одержанні дозволу арендатори мають право набути арендований маєток на власність за ціну, яку вони виплатили по контракті", себто за 2065 зол., — але чи вони мають ті гроші другий раз платити чи ті 2065 це еквівалент купна і чи власник повинен землю продати арендаторам, а нікому іншому, того не сказано.

6. Конвенціональна кара у висоті 3.800 зол. це блеф для замазання очей дядькам, бо щоби навіть цю кару Суд присудив — чого не може бути — то деж пекалівська церква добулаб таких грошей?

7. Щодо скасування умови, якби чогонебудь не додержали Савицький і Тростянчук, то це може трапитися дуже легко. В самому контракті нема ні слова, чи тих 1900 зол. за перший рік вони вплатили при підписанні умови, бо на відписі нема також нічого, а при „крючкотворстві" дуже легко сказати, що гроші не вплинули, а свідками цього доказувати не можна. На відписі нема також чи вплинула та дрібна плата по 15 золотих.

ЦЕРКОВНІ ГРОШІ ДО ВЛАСНОЇ КИШЕНІ.

Але дивовижа ще не вся вичерпана:

Шиманов занапастив церковну землю, а на недоплачені за неї гроші виставлено векслі, котрі він виповнив **на себе особисто** і відтак стягав їх судом **у власному імені.**

Ось коротенький виказ процесів, які Шиманов провадив у млинівськім городськім суді: за один тільки рік. Це були процеси:

1. Проти Андрія Степанюка, за землю тоїж самої пекалівської церкви, за заплату 488 зол. на вексель, протестований Шимановим у дубенського нотаря Матушевича, дня 14. 5. 1929 до Нр. 7725 акта Нр. 84/29). З цим векслем звязана дуже цікава історія; це був блянкет на 500 зол. призначених на ремонт млинівської церкви і записаний в книги Комітету відбудови церкви. Зробивши себе настоятелем церкви м. Млинова о. Шиманов взяв цей вексель з церковної скарбонки і виповнив на себе. З цього виникла ціла справа, а чим вона скінчилася, невідомо.

2. Проти Івана Андрійчука за церковну землю с. Война́ці, княгинської ґміни, дубенського повіту, за заплату 520 зол. до ч. спр. С. 140/28.

3. Проти Дениса Джигарова за ту саму землю за заплату 25 зол. до ч. спр. С 141/28.

4. Проти Григора Дзісяка з того самого титулу за заплату 720 зол. ч. спр. С. 142/28 і проти того самого за заплату 80 зол. до ч. спр. І. Нр. 143/28.

ГРАБУНКОВА ПРОДАЖА ЦЕРКОВНИХ ЛІСІВ.

На цьому закінчимо з продажею землі і скажемо ще кілька слів про продажу лісів.

Ці справи йшли дуже „скороченим способом". Ліси продавали, як на ринку продається околот соломи. Гроші в руки і тащи околоти. Так і тут: Гроші оо. протоєреям дали жиди в руки і рубали ліс, вивозили його, як крадене, день і ніч. А про те, що цивільне право вимагає при продажі церковних лісів цілої процедури: Оцінки, нумерації, публікації і т. п. (ст. 515 том. X.; арт. 111, 362 і 416 лісового закону) оо. протоєреї і не думали.

О. Шиманов насамперед розправився з лісом тої парохії, де він був священиком себто села Малі Дорогості. Туди він приїхав 1918 р. і застав 36 морґів дубового лісу. Це був ліс, якого не було хочби у графів Ледоховських чи Хоткевича, а навіть в державних лісах. Дуби один в одного стрімкі, чисті і по словам урядових лісничих цей лісок можна було назвати „матеріялом на кораблі". У деяких селян тої парохії осталися сліди цих дубів у виді підвалин по 25—27 аршинів довжини. О. Шиманов продав той ліс жидам не в характері уповноваженого „Митрополита всеї Польщі і Волині", а як самостійний господар парохії. Вирубавши ліс зараз же віддав зруб на кілька літ в аренду безплатно, при умові: негайно викорчувати пні, а як тільки продав ліс, то зараз-же покинув парохію (передав свому зятеві, котрого селяни не пустили в село). Сам вибрав собі м. Млинів. Можна дивуватися, що навкруги в часі завірюхи селяни нищили ліси, а тої дубини не зачіпили, а попередники о. Шиманова були також настільки совісні, що такого дубового лісу не нарушили, хіба яке всохле дерево або інший рід дерева. За яку ціну той ліс продано, не відомо. Коли у нього парохіяни зажадали звіту, де поділися гроші, то він відповів з іронією „докажи раньше, який то був вирубаний ліс і покажи пеньки". Відомі на Волині такі два випадки, що самі селяни рішуче противились продажі лісу:

ЧОМУ ЛЮДИ ДАВАЛИ СЕБЕ ОБМАНЮВАТИ?

Протоєрей Шиманов продав жидам ліс церкви села Дорогості Великі тоїж млинівської волости, але священик цеї парохії о. Хведір Гайденко зібрав громаду і заявив, що „Терешко (його інакше ні священики ні миряни не називали) продав ліс, дістав гроші і вже жиди оглядали його та розпічнуть порубку". О. Гайденко дав їм волю робити, як їм подобається. Того самого дня зібралося коло сотки мужчин озброєних у „дреколі" та окружили ліс і жидів прогнали геть. Жиди пішли зі скаргами до Шиманова, але за дві доби будівельний ліс був вирубаний. Все, що було здорове і мало пилку й сокиру, подалося до ліса, та ще до того на „толоку прибули чехи з сусідніх сіл. Ліс вивезли і зложили на місце призначення на будову церкви. Тепер там на горбочку пишається дуже гарна церква, але служити в ній о. Гайденкові не прийшлося; його зараз варшавські консисторські москалі викинули з парохії і за 9 літ він вже на четвертій парохії. Останню парохію дали йому на самій большевицькій границі, — село Країв за Здолбуновом.

Другий випадок спротиву проти продажі церковного лісу був в Малинській парохії, дубенського повіту. Там о. Мостович при допомозі селян не дав продати ні землі ні лісу. За це його московські церковні достойники звільнили з парохії, але він нічого собі з цього не робить, всі укази „понеже поелику", що їх дістає з Консисторії, кидає в кошик і до останніх часів сидів на свому місці, а присланих на його священиків парохіяни зустрічають так чемно що вони чим швидше показують пяти.

СЕЛЯНИ ПРОГАНЯЛИ КУПЦІВ-ЖИДІВ.

Треба поставити й зрозуміти питання: Невже таки волинський селянин настільки темний, що дав себе так взути в лапті, що він заплативши ціну купна вповні, не рідко випродавши на те що тільки можна було продати, та ще заліз у лихварську позичку, згодився замість „купчої крепості" дістати отакі негідні шпарґалки, котрих взірець я подав вище?

Друге питання: Як то могло статися, що на всю Волинь знайшлися тільки два священики з цивільною відвагою, а все інше духовенство дивилося на ту руйнацію церковного добра охкало, стогнало і підносило руки до Бога взиваючи пімсти, але й на тому обмежилося.

Відповідь дамо окремо. **Хведір Стерня.**

Історія одної дипльоматичної валізи.

ЛЬОНДОН, 4. 8. ПАТ. Між стацією Ватерльо у Льондоні та воєнним портом у Портсмут вкрали з поїзду важливі документи британської маринарки зі звітами пробних вправ нових воєнних кораблів зі спеціяльними гарматами. Документи були в невеличкій валізці з червоної шкіри. Курієр адміраліції, який їхав враз зі спеціяльним контрольором передав валізу до баґажового відділу. У Портсмут ствердив, що валізка з документами пропала. Тому, що поїзд спинявся на 15-ох стаціях, невідомо на якій стації вкрадено документи. Аґенти політичної і кримінальної поліції ведуть енергійне слідство.

ЛЬОНДОН, 4. 8. ПАТ. Дипльоматичну валізу британської адміраліції, якої щезнення в поїзді між Ватерльо і Портсмут викликало вчора велику сензацію, знайдено вечором. Показалося що залізничий урядовець в баґажовому переділі бачучи на валізі наліпку доку, де будуються два воєнні кораблі, яких пляни заходилися у валізі, думав, що пересилка йде в невластивому напрямі, і переказав її до потягу, що йде на північ. Вчора вечором дипльоматичну валізу доручено докові, який стрямував її назад до адміраліції.

Нинішня льондонська преса кепкує зі вчорашніх алярмів про шпигунів чужих держав.

Новий протест большевиків у Берліні.

МОСКВА, 4. 8. ПАТ. Большевицький амбасадор у Берліні склав новий енерґійний протест проти відновленого видавання російської газети „Новое Слово", яке є органом російських націонал-соціялістів. Большевики закидають, що „Новое Слово" веде завзяту протибольшевицьку кампанію враз з німецькою пресою.

—o—

Наші світливці на чужих виставах.

В травні 1934 р. відбулася Перша Міжнародня Вистава Мистецької Фотографії в Любляні та ще й інших містах Югославії. Фотографічні товариства Югославії, дивлячися на інші держави, де такі міжнародні вистави мають уже свою традицію та майже рік-річно відбуваються, постановили влаштувати у себе першу виставу мистецької фотографії в Любляні.

На виставу зголосилося 358 авторів, присилаючи 1765 образів, однак жюрі стануло на тому становищі, що треба зберегти по змозі високий рівень вистави, тому приняло лише 559 образів, себто около 30 проц. В катальозі бачимо умішених 218 авторів (140 авторів відпало зовсім), що заступають на виставі 26 держав. — На перше місце вибивається своїми творами Чехословаччина і місцеві мистці (Югославія) та Сполуч. Держави Півн. Америки. Дальше йде Австрія, Індії, Китай та Анґлія.

На виставі є репрезентованих 12 фотографічних технік. Переглядаючи катальоґ бачимо передовсім велику скількість образів, виконаних у бромі (418), далі знаходимо хльоробром (74), бромолій (21), передрук (19), хльоросрібло (11), піґмент (5), Давня королева шляхотних фотографічних технік, ґума (3), тепер, видно, не в моді, а на ІІ місце входить передрук та бромолій. — Крім згаданих технік дальші заступлені ним або двома образами.

Дуже гарно та дбайливо виданий катальоґ прикрашений 8. репродукціями дійсно добрими та вартісними. Слід тут згадати про репродуковані образи: „Демон" д-ра Ґ. Павндстона (Спол. Державн), „Півакт" — Синек — (Чехословаччина), „Грецька святиня" — А. Хейлі — (Анґлія), „Над потічком" — Славко Племель — (Югославія).

У катальозі цієї вистави стрічаємо назвище Р. Совяковського, члена У-ФО-ТО у Львові. На виставу приняли один його образ під заголовком: „На раннє богослуження", Автор образу дістав від вистави похвальний лист та запрошення до участи в дальших міжнародніх виставах Югославії, які будуть відбуватися що два роки.

Роман Совяковський, референт міжнародніх фотографічних вистав при У-ФО-ТО.

Китайка проти Японії.

БЕРЛІН, 4. 8. ПАТ. Німецьке інформаційне бюро повідомляє із Шанґаю, що вдова по Сун-Джат-Сені зорґанізувала нову політичну партію в Китаю з метою поборювати японські імперіялістичні рухи в Китаю. Має видати відозву з закликом до боротьби з політикою Японії і спробами переміни Китай в японську кольонію.

По широкому світі.

— В Парижі засуджено Ст. Кравса на 5 літ вязниці за шпигунство в користь Німеччини.

— В берлінському Люстґартені відбулася велика військова манифестація з приводу роковин світової війни.

— Італійський уряд призначив 1.200 міліонів лірів на купно летунського матеріялу.

— Уряд Долішної Австрії розвязав усі німецькі руханкові товариства в краю.

— Національ-соціялісти в Австрії оголосили бойкот помаранч, цитрин і інших товарів з Італії.

Ще про зїзд совітських письменників на Україні.

Два дні тому в „Ділі" (ч. 203) подали ми коротку згадку про зїзд совітських письменників на Україні, який відбувся в Харкові в днях 17—26. червня ц. р. Нині подаємо характеристичніші уривки статтей з большевицьких часописів, які ілюструють найдосадніше ті жахливі умовини, в яких доводиться вести культурну працю на Україні.

ВКАЗІВКИ МОСКВИ ДЛЯ СОВІТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ НА УКРАЇНІ.

Майже одночасно з Всеукраїнським Жіночим Конгресом у Станиславові, відбувався у Харкові зїзд совітських письменників України.

Напередодні зїзду московська „Правда" з 12. червня ц. р. надрукувала велику статтю І. Кулика під наголовком: „Українська література напередодні зїзду". Ціла стаття переповнена вказівками для совітських письменників України. При цій нагоді Москва та її відпоручники виявили, що їх найбільше лякає та кинули досить яскраве світло на деякі події недавнього минулого на Україні. Але даймо слово большевицьким провідникам. І. Кулик пише:

„В жорстоких клясових боях народилася, розвивалася і набирала сил українська совітська література. Її молодим, ще не зміцненим силам, доводилося прокладати свій шлях через перепони, які ставила українська націоналістична буржуазія, кулацтво та його ідеольоґія в галузі літературознавства та літературної політики на чолі зі школою „академика" С. Ефремова. Проповідуючи „єдиний національний фронт", відмовляючи признавати все те, що, розбиваючи цей фронт, ставило своєю метою зміцнення диктатури пролетаріяту та найтіснішого братерського звязку з СРСР, шовіністична буржуазія знаходила саму активну підтримку з боку націонал-ухильників у лавах КП(б)У. Не дармаж Н. А. Скрипник, який очолював націоналістичний ухил в КП(б)У, єднаючися з імперіялістичними інтервентами, писав ще в 1929-му році:

„...Політична роля літературного твору значно зменшилася. Виникли нові галузі громадянського життя, де виявляються творчі сили нашого народу. А тому, хоч вага літературного твору зросла, проте його значіння значно зменшилося".

Ледви чи треба поважно оспорювати — пише І. Кулик — цю націоналістичну спробу доказати, що дореволюційна українська література була сильнішою, впливовішою й активнішою від сучасної совітської. В суті цього становища, каже І. Кулик, лежить бажання українського кулака відгородити свій хутір від пролетарської революції, надія українського буржуя на вільний і „самостійний" визиск робітників і селян України"...

Таким чином, коли відкинути комуністичну фразеольоґію про „кулаків" та „буржуїв", то найбільше непокоїть Москву бажання українського населення відгородити „свій хутір" (свою Україну) від пролетарської революції, тобто від Москви. А, між тим, справа йде й неминуче прийде якраз до відгородження, до усамостійнення України.

Занепокоєння Москви остільки велике, що вона лякається і продовжує воювати з тінями своїхже небіжчиків. Тому І. Кулик далі пише:

„Не протирічить цьому „хуторянському" кулацькому програмові пізніще видвигнуте українськими націоналістами гасло „орієнтації на психольоґічну Европу" (Хвильовий). Гасло це, після реалізації, мало би означати перетворення Радянської України в кольонію чужинецького імперіялізму".

(О! борони нас, Боже, від московських приятелів, а з ворогами дамо собі раду!)

Далі І. Кулик робить таке признання:

В 1931-32 р., коли КП(б)У зробила низку помилок в праці на селі, знову зміцнилася праця націоналістів, петлюрівців, дворучників і в літературі",

„В 1933 році, внаслідок допомоги Україні від В. К. П. і Сталіна, розбито аґентів-інтервентів в УРСР."

„Без сліду зникли з совітської літератури вчорашні „коріфеї", як Остап Вишня, безталанний графоман О. Досвітний, Пилипенко, О. Слюсаренко та інші".

Далі І. Кулик „славословить" тих совітських письменників і поетів, які, як каже автор, „прийшли до нас з націоналістичного табору".

До них зачисляє: **О. Копиленка** за його роман: „Народжується місто"; **Г. Коцюбу** за його останні дві книги, присвячені Дніпрельстанові („Нові береги"), („Родючість"); **Ю. Смолича** за його роман „Сорок вісім годин"; **П. Панча** за його „Право на смерть" та **А. Головку** за повість „Мати".

П. Тичина перейшов до актуальної тематики (збірник „Партія веде") і це, без сумніву, значна перемога. Тимчасом ми зробили би йому злу прислугу, наколи би промовчали факт нерівности, навіть деякої непевности мистецького виявлення нових для Тичини тем та ідей.

Цяж непевність виявляється в останніх творах другого визначного майстра вірша бувшого „стовпа" буржуазно-націоналістичної групи „неоклясиків" — **М. Рильського.**

„Нарешті **М. Бажан** дуже поволи вирвається з націоналістичного багна, в якому знаходиться коріння його творчости".

Таке „вихвалювання" в умовинах радянської дійсности на Україні, при тому русотяпстві, яке дуже енерґійно провадить Москва, не віщує нічого доброго для тих, кого нині нібито приязно поплескує по плечах І. Кулик.

Не має найменшого сумніву, що в найближчому майбутньому згаданим письменникам стануть пригадувати їх давно минулі псевдо-націоналістичні прогріхи, охрестять їх „кулаками, дворушниками, „петлюрівцями" і скажуть про них таксамо, як тепер говорять про Остапа Вишню, О. Досвітного, С. Пилипенка та О. Слюсаренка, що вони „без сліду зникли з радянської літератури".

Дякувати за це будуть таксамо Сталінові та його завушникові на Україні Постишеві.

ЩЕ ОДНА ДИРЕКТИВА З МОСКВИ.

Харківські „Вісти" (ч. 137 з 16. червня) надрукували привіт від Всесоюзного Орґанізаційного Комітету Совітських Письменників в Москві, в якому між іншим говориться таке:

„Під керовництвом партії, письменники України провели боротьбу проти контрреволюційного націоналізму і націоналістичного переродження Скрипника, проти аґентури клясового ворога, політичних дворушників і провокаторів, що намагалися використати в своїх інтересах літературу".

ВІДГУК НА ДИРЕКТИВИ МОСКВИ.

Київські „Вісти" (ч. 137) надрукували статтю Ів. Кириленка, яку він написав, прочитавши в московській „Правді" статтю І. Кулика, бо навіть його назва статті по суті такаж сама: „Радянська література України перед зїздом". В цій статті І. Кириленко пише:

„Притуплення клясової пильности довело до того, що в організаційному комітеті в першому періоді його існування, діяли контрреволюціонери, дворушники, шкідники, які на свою „літературну" роботу дивилися як на засіб маскування та на зброю націоналістичної пропаґанди. Січнева постанова Центрального

Комітету ВКП. 1933 р., приїзд на Україну групи загартованих большевиків на чолі з тов. Постишевим — все це стало переломовим моментом у боротьбі проти націоналістичного ухилу в КП(б)У., очолюваного Скрипником, проти дворушників, контрреволюціонерів на культурно-мистецькому і зокрема літературному фронті.

„Тому наші критики і літературознавці — пише І. Кириленко — повинні провести велику роботу з переоцінки деяких моментів в історії української літератури, зокрема і в питанні про основоположників пролетарської літератури на Україні. Також треба викрити і дати рішучу відсіч націоналістичним концепціям у літературознавстві, де клясиками української літератури вважалися часто націоналістичні писарі (Грінченко). За те треба видати твори революційної української літератури, замовчувані націоналістами (Грабовський, Тесленко). Треба показати єдність і взаємовплив розвитку російської і української революційно-демократичної літератури“...

ЗНОВУ БРАТНЯ РОСІЙСЬКА КУЛЬТУРА.

„Питання мови, пише далі І. Кириленко, повинно знайти своє правильне розвязання на зїзді. Зокрема на Україні, питання мови — це питання клясової боротьби проти націоналістів, які всіми засобами намагалися засмітити українську мову польонізмами, архаїзмами, середньовічними словами з єдиною метою доказати, що українська мова, як і цілий процес розвитку української радянської літератури, нічого спільного не має з братньою російською радянською культурою і літературою“.

ПОСТИШЕВ ПРО НАЦІОНАЛЬНІ ПИТАННЯ.

Відпоручник Сталіна і фактичний диктатор на Україні Постишев, у своєму привітанні письменникам каже:

„Українська література за час існування радянської країни пройшла дуже складний шлях. Боротьба і на цьому фронті — хто переможе — повставала не один раз перед деким. Не мало українських письменників втрачали надію, каялись, поверталися і знову йшли, а деякі так міцно потрапили до пазурів ворогів диктатури пролетаріяту, що з цих пазурів вирватись не зуміли — не вистарчило сил і волі. Тепер ще окремі товариші, невільні від цього хитання“.

Всі ці вказівки Москви та згадка Постишева про українські національні ухили вказують, що „хитання“ починає зникати і вся Україна починає обертатися чолом проти Москви.

Дмитро Геродот.

Большевицько-французьке братання.

МОСКВА, 4. 8. ПАТ. Завтра відлетить до Парижа большевицька ескадра з метою ревізитувати французького міністра летунства Коте. Большевицькі летуни летять з шефами: цивільного летунства Уншліхтом, військового Хрипіном, шефом летунства на совітській Україні Інгавнісом, головним інжініром військового летунства Аввапом та двома іншими інжінірами. Лет з Москви відбудеться понад Львів, Краків, Відень, Мінхен до Парижа без осідання. Большевицькі летуни оглянуть нвяку летунських фабрик у Франції, летунські школи і будуть на великих летунських маневрах.

——o——

НОВИНКИ

— ВШ. краєвих і закордонних кореспондентів „Діла“ просимо присилати свої дописи на адресу Редакції, а не поіменно на назвища поєдинчих членів Редакції, тому, що частина редакторів перебуває на відпустці і листи, адресовані до них, можуть пролежати кілька тижнів нерозпечатаними, а статті в цих листах утратять всяку актуальність.

— **Товариський зїзд.** Товаришів-матуристів української державної гімназії в Коломиї з р. 1904. повідомляємо, що 30-літній товариський зїзд відбудеться в Коломиї дня 16. серпня ц. р. в год. 8-ій рано. Збірка в гімназії. Дальші зголошення слати на руки тов. Пйотровського. Коломия, вул. Скорупки ч. 10. За Комітет: Л. **Добрянський, Т. Пйотровський.**

— **Шкільні ферії не будуть продовжені.** У звязку зі заходами деяких кол у Варшаві, щоби сьогорічні шкільні ферії продовжити до кінця л. м., зміродатної сторони інформують, що міністерство освіти заняло відмовне становище. Виїмки можуть бути тільки в школах на терені, навіщеному повенями.

— **Підвишка цін хліба.** Організація власників пекарень у Львові підвищила на 2 сот. подрібну ціну хліба. В пекарнях ціна не змінилася.

— **Знижка для літників.** Міністерство шляхів признало 25-процентову знижку залізничих білетів для літників, що вертають з кліматичних і купільних місцевостей, віддалених більш 80 км. Знижку можуть дістати літники, що були найменше 8 днів на місці і викажуться посвідкою союзу польських уздоровищ, які ведуть списки лікуванців і літників. З тих полекш можна користати в серпні і вересні ц. р. при виїзді з таких між іншим місцевостей: Гребенів, Яремче, Івонич, Косів, Криниця, Любінь Вел., Моршин, Мушина, Немирів, Рабка, Риманів, Щавниця, Скло, Солець, Трускавець, Ворохта, Закопане, Заліщики, Жегестів.

— **Маємо Місс Україну.** 17. ц. м. зїзджаються до Парижа красуні ріжних країн, з поміж яких мають вибрати найкращу — Місс Европу. 18. ц. м. зберуться вони в редакції одного великого щоденника, звідти поїдуть до одного із ресторанів у Бульонському Лісі, де буде зібрана еліта гостей. Підчас бенкету, в якому візьмуть участь кандидатки та запрошені достойники почнуться перші підготовчі балачки, зовсім необовязкові для членів жюрі. Уперше між европейськими красунями буде Місс Україна і Місс Атлянтійського Океану. Красуні обїдуть ріжні французькі літнища, а з початком вересня поїдуть до англійського літнища Гастінгс, де виберуть „Місс Европу“.

— **Ріжні вістки.** Американська статистика означує на 500 міл. дол. втрати спричинені посухою у Злуч. Державах; приблизно половина цієї суми це втрати худоби. — Біля Ґроттаферрата (Італія) найдено кістяк мамута. — Цими днями закінчився у Німеччині речинець заборони продавати англійський „Дейлі Телеґраф“; а проте власники крамниць і кіосків із газетами дістали урядове доручення цієї газети не продавати. — Із Москви мають вислати наукову експедицію до землі Франца Йосифа, щоб розглянути можливість комунікації між Мурманом і Владивостоком. — Французький католицький союз звернувся до президента з проханням повернути чернечому чинові давнього манастиря Шартрез, біля Ґренобле, манастирський будинок разом із майном. — У більшості німецьких міст рішили зачиняти крамниці не в 7 год. вечором, а в 6-ій. —

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 6. СЕРПНЯ 1934.

ЛЕВ ЯСІНЧУК. 5

Комунікація і хліборобство Америки.

Про одну з ознак культури. — Швидка розбудова залізниць. — Теперішні уліпшення. — Хто заінтересований у залізництві. — Чого хоче режім Рузвельта. — Інші засоби комукації.— Уряд, промисл і хліборобство. — Загроза схлопіння. — Всюди „ножиці“. — Вигляди на поправу.

Хтось написав, що одною з ознак культурности краю чи його народу — це комунікація. Не можна цьому відмовити слушности у високій мірі. Бо пощож нпр. народам з малою культурою — живої комунікації? Що великого він утратить, як замісць за 15 годин буде на місці за дві доби! Нащо малокультурним народам живої й вигідної комунікації, якщо на місцях нема нічо особлившого, щоби була потреба туди їхати.

А візьмім під увагу американське залізниць він утратить, що становить зруб господарської будівлі держави; цей „одинокий сутевий засіб, який лучить нас усіх у національну спільноту“; цей засіб, що „з континенту створив націю й охоронив нас перед розбиттям на малі взаємно собі невигідні одиниці, як це бачимо в Европі“; — так про американське залізництво висловлюється теперішній президент держави, Рузвельт, у своїй книжці „Погляд уперед“.

Перша залізнича лінія побудована в Америці 1830 р., отже 5 літ пізніше, ніж у Великій Британії. Але будова залізничих ліній пішла там таким скорим ходом, що 1840 р. осягнула загальну скількість 4.534 км., себто майже вчетверо стільки, що В. Британія. Довгий час Зл. Держави немов суперничали з Англією щодо довготи залізничих ліній, тримаючи її у пристойній віддалі. В 1880 вже хіба одинока Німеччина могла йти на змагання зі Зл. Державами щодо залізниць, але й то лінією пять а то й шість разів коротшою. В 1930 р. мали Зл. Держави вже безконкуренційну довжину залізничих ліній, бо 420.000 км. (отже більше, як ціла Европа) проти 58.400 км. залізничих ліній Німеччини й 77.600 км. залізниць нового конкурента велитня — Росії. (Польща має тепер 19.600 км. залізниць). Сьогодні йде зріст залізництва в Америці щораз далі, хоч уже не так у напрямі продовження ліній чи лучби поодиноких місцевостей, але в напрямі введення якнайбільшої догідности: побільшення числа рейок, уліпшення машин, приспішення швидкости й електрифікації. Пенсильвенська залізнича кампанія закінчила електрифікацію своєї лінії між Ню Йорком і старою станицею — Філядельфією.

Для американських відносин це залізництво незвичайної ваги. Воно повстало приватними заходами, вправді при підержці держави, але всеж у ньому зацікавлена велитенська частина, бо яких 30 міліонів горожан, що в ріжній формі інвестували туди свої капітали. В ньому заінтересованих 1.700.000 службовиків, що управильнюють залізничий рух і сотні тисяч тих, що при залізниці працюють і приготовляють для неї матеріяли. В залізництві заінтересовані не тільки ці 32 міл. осіб, що їх залізниці перевозять річно й ті промислові й торговельні круги, що перевезли 440 міл. тон товарів на тисячі миль, але й ті бродяги („боми“), що їдуть до Каліфорнії чи на Фльориду під вагоном. Словом — це одна з тих головних артерій, що живо займає собою всіх.

Інша річ, що держава Рузвельтового режіму хоче і мусить тепер встрянути в це підприємство, коли бачить таку нездорову систему, що нпр. 30 проц. того залізництва перевозить ледви 2 проц. подорожних і вантажу. Очевидно — з того крахи, руїна вкладчиків, служба й страта держави, що за республиканського режіму давала гроші на покриття недоборів тим залізничим кампаніям, що їх нераз створила звичайна конкуренція. Тільки — розуміється — подорожні на цьому не тратили й не тратять; навпаки: мають велику вигоду, бо можуть їхати коли хотять і як хотять.

Коли мова про комунікацію, то треба ще згадати, що американська телефонічна й телеграфічна сітка більша, як сітка решти світу. Дротами цієї сітки можна обмотати нашу землю на рівнику 250 разів.

А безліч прямих, добрих, бетоново-асфальтованих шляхів, що перетинають край у всяких лініях, у всіх напрямках. А як візьмемо під увагу кольосальну торговельну фльоту з міліоновим тонажем, що шибає не тільки по велитенських ріках, широких каналах, просторих мов моря озерах, але й по всіх океанах — го будемо мати приблизне поняття про надзвичайну рухливість населення тієї держави і про ті культурні потреби, що викликали ці неможливі деінде засоби.

Справу соціяльного добробуту розглядали в Америці звичайно маючи на увазі переловнені промислові осередки. Ще от недавно за каденції попередньої президентури складали пляни про поліпшення господарського стану майже виключно з оглядом на міські відносини. Це очевидно не відповідало дійсним відносинам. Струстований промисл помножував свою продукцію, надвишками будував нові фабрики, які стільки напродукували, що не було кому того продати. Урядові кола часто забували, що покупна сила третини населення держави залежить від пшениці й від бавовни. Уряд попереднього режіму (республиканського) поробив був деякі полекші промислові, підприємствам (залізницям, банкам), навіть видав деякі закони в користь міських посідачів. А хліборобів, якби не бачив.

Завдяки машиновій обрібці землі та належної її раціоналізації осягнуло рільництво у Зл.

Летун Дітмар побив світовий рекорд лету на безмоторовім літаку пролетівши 234 милі. — У Німеччині відбулись змагання куріїв: першу нагороду дістав селянин, що викурив велику цигару за 4 і пів хвилини. — Підчас пробивання тунелю біля Ст. Моріц експльодувала нітрогліцерина, наслідком чого згинуло двох робітників. — Сабавдське село Валюор знищила повітряна труба.

— **Смерть хороброго моряка.** Молодий канадійський моряк Джон Шмід сам один вибрався човном з Канади до Англії. В останніх днях капітан одного трансатлянтійського корабля приніс вістку, що найшов тіло Шміда мертве у човні, у віддалі яких 100 миль від берегів Канади.

— **Згоріло пятнацять обійсть.** В повіті віленськім вибухнув на однім обійсті вогонь, який небаром перекинувся на сусідні господарства. Вибухнула велика пожежа, в якій згоріло до тла 15 обійсть із цілим збіжжам та частиною худоби.

— **Повінь в Еспанії.** Над еспанським містечком Мота дель Маркес шалів гураган. Внаслідок злив піднісся рівень річки, яка перепливає через містечко, розбурхані хвилі знесли 9 домів та забрали багато худоби. Двох людей, яким загрожувала смерть, ледви вдалося врятувати життя. Комунікація з містечком покищо зірвана.

— **Вуличні бої у Філядельфії.** У Філядельфії звела американська поліція криваву боротьбу з 4000 муринами. Причина заворушень незначна: сварка мурини з якимсь білим крамничником. За муринкою обстоювали її земляки, сварка перейшла в бійку, що треба було кликати поліцію. Жертв боротьби є багато, бо поліція уживала зброї, а мурини каміння й порожні пляшки.

— **Перший нічний лет Ню-Йорк—Льос Анджельос.** В Америці відбувся перший нічний лет без причалу на лінії Ню-Йорк — Льос Анджельос. Літак, на якому був син американського президента, Еліот Рузвельт, відлетів з Ню-Йорку в 5. год. пополудні, щоб прибути на другий бік континенту другого дня в 7. годині рано.

ВІДГУКИ ДНЯ.

ДВА МУЖІ.

Два краї, дві людини, дві смерти.

Гінденбурґ — Махно.

Ох, Україно моя, як би то можна було переставити ці два імена, а не так імена як їхній зміст! то знà, як виглядалаб Ти нині...

— — — — — — — —

Гінденбурґ.

Від ранньої молодости касарня і дисципліна як бритва і що дня рано оклик: „Es lebe unser Kaiser!"

А довкола, за касарнею і за кайзером — рідна Німеччина і великий нарід, нарід Ґетого, Канта та Фридриха.

Від ранньої молодости праця. На славу кайзера, але на добро Німеччини. З самовідреченням, але гордим, в самопожертвою, але свідомою.

Французько-німецька війна, Седан, дні слави.

Щораз вище і вище по військовій драбині: четар, поручник, сотник — врешті ґенерал.

І вкінці удар — на пенсію.

Замість ґерманського шолому — зненавиджений і погорджуваний циліндер, замісць меча — смішний, шовковий парасоль.

Але це все за малі речі, щоби зменшити привязання до кайзера, щоби пригасити любов до отчини.

Випросив собі стару гармату, волочився з нею по мазурських болотах. Уставляв, вимірював, записував щось.

Люди казали: здивачів на старість

А він тимчасом вимірював свою славу, що незадовго мала громом ударити на цілий світ.

Коли російські армії вдерлися до Східної Прусії, коли перестрашений бауер, бірґер і беамте тікав у глибину краю — тоді кайзер пригадав собі старого дивака з гарматою. Казав убрати мундур, припоясати меч і боротися.

На чолі старих ополченців ставув Гінденбурґ до бою.

І стрясло світом одно велике слово: Танненберґ. Сотні тисяч ворогів змело воно з лиця землі, а двічі стільки завело в табори полонених. А поруч слова: Танненберґ, зявилося: Гінденбурґ. На те, щоб по віки вічні з ним не розлучатися і разом перейти на золоті сторінки німецької історії.

Гінденбурґ командант армії, Гінденбурґ командант фронту, Гінденбурґ верховод цілої збройної сили батьківщини.

А потім розвал і — Гінденбурґ керманич демобілізації десятьох мільонів вояків.

Сказав до них: „Будьте спокійні, я кожного з вас допроваджу до рідного порога!" — і допровадив.

Хто знà, чи не більша це заслуга як побідний бій..

Але ждала його ще одна честь, ще одна побіда, більша як під Танненберґом, над москалями, бо над собою самим.

Гінденбурґ згодився бути президентом республики. Цивільним президентом над краєм, у якім правив Його Величність Кайзер Вільгельм II.

Поборов себе, хоч тяжкий був бій і служив вірно, хоч вже не кайзерові, але Німеччині.

І помер служачи і заслужив собі безсмертність.

— — — — — — — — —

На степах України вродився муж, на навсько Махно.

Від ранньої молодости тільки степ і небо і власна, неприборкана воля.

„Не треба влади! Кожний сам собі влада, сам собі батьківщина!"

В заверюсі подій, коли Схід кровавою загравою сонце предсказував, він вигулькнув зі степової тирси і понісся на тачанці валити владу. Чужу, свою, кожну. Тільки своє насильство шанував і казав іншим шанувати. А хто не хотів — куля в лоб, паси з плечей, язик з рота, руки цвяхами до дерева.

Рідну країну кінськими копитами стоптав, чорні шляхи відловив і... повіявся світами, лишивши свою „армію" на пропале.

В далекім, чужім Парижі зійшов зі світа, забутий ворогами, проклятий своїми.

Великий військовий ум, хто знà, чи менший від Гінденбурґа, але на скільки менший серцем і характером.

Не знав що таке послух, не розумів що таке лад, не відчував що таке батьківщина

А ця батьківщина не мала змоги навчити його цього всього.

— — — — — — — — —

Махно — Гінденбурґ..

Хто може сказати, як виглядалиб ці два мужі, колиб переставити їх місця уродження?...

Галактіон Чіпка.

Державах високий рівень. Це довело до того, що за останніх 20 літ зменшилося число фермерів на біля 12 міліонів. Зате збільшився простір управної области на кілька відсотків, а видатність скріпилася до тої міри (на 15, 20, а то й 50 проц.), що вартість хліборобських продуктів зросла загалом з 7 біліонів долярів у 1910 р. на 12 і пів біліона в 1929 р. Очевидно, що надмір хліборобських продуктів обезцінив їх до неймовірности (1932 р. бушель кукурудзи 9 центів). В осени стоять цілі фарми некопаної бараболі, чи незібраної фасолі, бо не оплачується; а плянтатори бавовни наказували робітникам залишати що третій рядок тої ростини, щоби не допустити до завеликої надпродукції.

През. Рузвельт сказав, що цей господарський оборот означує „охлоп'іння" шість і пів міліона фармерських родин, які становлять 22 проц. населення Злуч. Держав. Дохід фармера у 1920 р. 15 проц. загального доходу американського населення; в 1923 р. вже тільки 11 проц., у 1928 р. приблизно 9 проц., а в пізніших уже біля 7 проц. І мусить так бути, бо конечні видатки збільшилися, в приводу скартелізування цін. Сьогодні платить фармер за потрібні предмети на 90 проц. вищу ціну як у 1914 р., а продажа його продуктів дає йому на 34 проц. менше, як тоді. Іншими словами: в 1914 р. треба було фармерові видати на закупно один наладований віз, а тепер два.

Тому не диво, що фармері стали такими самими бідаками, як теперішні фабричні робітники в Злуч. Державах. Тільки та різниця, що фармері мають що їсти. Натомісць — не мають чим заплатити рати за фарму, за машини то що. Держава певно піде в підмогу приватній ініціятиві, яка хоче добровільним способом упрашльнити фармерську продукцію бодай основних продуктів — пшениці, тютюну, бавовни.

Ціла низка проєктів, які мав Рузвельт і, які вже певно бодай частинно ввели в життя, повинна би вітяжити і хліборобський стан заводячи приблизну рівність із промислом.

— **Пірати на озері Мішіґан.** Із одного пароплава, що курсує на озері Мішіґан прийшла радіотелеграма зі звісткою, що на корабель напали пірати. У кілька годин пізніше прийшла друга вістка, що піратів прогнали. Всеж панує велика тривога, бо пароплав дотепер ще до берега не причалив, а моторові поліційні човни не можуть його відшукати. Панує підозріння, що пірати затопили корабель і другу вістку вислали самі, щоб ошукати поліцію.

— **Бурі у французьких Альпах.** Буря навістила околицю проходу Ґалібіе у французьких Альпах. Наробила вона шкоди, які обчисляють на кілька міліонів франків. Найгірше потерпіло містечко Бальоар, де завалилося десять домів. Жертв у людях нема.

ВСЯЧИНА.

НЕВІЛЬНИЦТВО В XX. ВІЦІ.

Так! так! У XX-му віці процвитає ще невільництво та доходить до нечуваних розмірів, бо пять міліонів невільників. В 19-ох областях світу, головно в Африці, Азії та островах на Індійському Океані торговля невільництвом цвите славно-явно. Торговці невільниками поводяться з ними так, як з тваринами, собаками чи котами.

Головними осередками невільництва є Абісинія, Ліберія та Китай. В трьох цих державах начислюють понад 4 міліони невільників. Крім того в Арабії число невільників вагається коло 700 тисяч. Найкращою ілюстрацією обезцінення людського життя хай послужить факт, що в Китаю однорічну дитину можна купити за пів шілінга, менше більше за 50 сот. Дворічна дитина має ціну одного шілінга.

В XX-му віці діються ще такі історії, що матір відривається від малих дітей, а жінку від чоловіка і продається їх у світ за очі. Цій ганебній установі не тільки потурає державна влада, яка дає судову охорону торговцям невільників та їх власникам, але теж церква в Абісинії. В цій африканській державі бувають випадки, що духовники держать у себе невільників. У Китаю використовують невільників навіть по фабриках.

Крім тієї явної торговлі невільництвом, з яким бореться культурний світ Европи та Америки під проводом Ліґи Націй, істнує державне невільництво в одній „европейській" державі, а саме в СССР під гаслом примусової праці для ідеалів революції.

31. липня ц. р. в Льондоні обходили соті роковини скасування невільництва в британській державі. 69 років проминуло від знесення невільництва в Злучених Державах. 1888 року скасували його в Бразилії, в 1924 р. у Непалю в Індії.

В Англії істнує спеціяльний комітет до боротьби з невільництвом, який під проводом дружини міністра закордонних справ Саймона леді Саймон розвинув широку діяльність за

скасуванням невільництва, цієї найтемнішої плями людства. Енергійна леді сподіється, що їй вдасться спільним зусиллям усіх культурних держав примусити уряди Китаю, Абісинії, Ліберії та інших арабських шеїків покласти край торговлі невільниками.

ПРИГОДИ СТАРЦЯ.

В Англії 80-літнього старця Вотсона переїхало авто. Його в каритці рятункового поготівля відвезли до шпиталю, але по приїзді на місце показалося, що каритка порожня. Думаючи, що їде автобусом, старець вискочив на вулицю. Та внаслідок катастрофи стратив він память і довший час безцільно блукав по місті. Вкінці запримітив це один поліцай і відпровадив Вотсона до шпиталю. Під дбайливою опікою лікарів він очуняв.

ПРЕМІЯ ЗА ТРІЙНЯКІВ.

До одного англійського товариства обезпечень звернувся урядовець Джеймс Пур з запитом, чи не міг би обезпечитися від трійняків. Його жінка вже раз привела трійняків на світ і боячись, щоб це не повторилося, постановив він проти цього обезпечитися. По деякій надумі товариство обезпечень згодилося на пропозицію Джеймса Пура. Тепер показалося, що його сподівання були слушні: Його родина знов побільшилася на три особі й згідно з умовою дістав він від асекураційного товариства 200.000 фунтів штерлінгів.

БОГИ ЖДУТЬ КРОВИ.

В полудневих Індіях шаліє від кількох місяців пошесть чорної віспи. Вже згинуло тисячі людей, а майже нема незаражених цією страшною хоробою. Внаслідок пошести огорнула край хвиля релігійного божевілля й фанатизму. Жреці оголосили, що богиня віспи є загнівана й треба її переблагати. Тому в місцевості Ельоре приготовляється величезне релігійне свято, підчас якого мають зарізати 20.000 жертовних звірят. З усіх сторін Індії тягнеться нескінчена юрба, яка вірить, що напившися крови позбудеться недуги. Досі не вдалося англійцям повстримати напору прочан, які й так є обурені, бо кажуть, що давніше, коли складали людські жертви, богиня віспи ніколи так на своїх вірних не гнівалася.

ТИГР ПАСАЖИРОМ.

На індійській ріці Брамапутра їхала дараба, бо кажуть, що давніше, коли складали людські ріки, величезний тигр скочив нагло зпоміж дерев на дарабу. Переляк гіндусів був великий і не знаючи, що робити, завернули вони до берега. Якаж була їх радість, коли тигр, ледви вони причалили, вискочив і скрився в лісі, не роблячи нікому кривди. Вияснюють цю справу так, що тигра загнала на острівець повінь, де він так ослаб і зголоднів, що старався якнайскорше дістатися на сушу.

—o—

СПОРТ.

КОМУНІКАТ Спортового Реферату У. С. С.

ПЛАВАННЯ.

I. Краєві змагання відбудуться у Львові в днях 25. і 26. серпня п. р. на ставі „Світезь" з таким програмою:

1). Мущини: 100 м. клясичним стилем, 100 м. довільним стилем; 100 м. горілиць, 200 м. клясичним стилем, 200 м. довільним стилем; 400 м. довільним стилем; гінці: 3×100 змінним стилем; 4×100 довільним стилем.

2). Жінки: 100 м. клясичним стилем, 100 м. довільним стилем; 100 м. горілиць, 400 м довільним стилем, гінці: 3×100 змінним стилем.

Зголошення до змагань присилати до 15. серпня п. р. на адресу **УСС: Львів, Домініканська 11, I. пов.**

На випадок малої скількости зголошень, змагання будуть відкликані. В зголошеннях подавати до яких конкуренцій змагун буде ставати. Замісцеві змагуни подадуть, чи рефлектують на нічліг і дату приїзду.

Змагунам ситківкарам, що здобули в минулому році нагороди на краєвих змаганнях, припоручається зложити їх на руки змагової комісії у Станиславові (адреса: **інж. Ілько Попович, Станиславів, Голуховського 17**).

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Великий Міський Театр.
Неділя, 5. VIII. год. 8·30 веч. „Голуба Кров".

Театр Рівнородностей.
Нечинний з причини ферій.

Кіна.

АПОЛЬО: „Почвірний любко" (комедія), „Крісс, малайське кохання".

АТЛЯНТИК: „Сюди чи туди".

ВАНДА: „Дівчина з гір" і „Рінальдо Рінальдіні".

КАСІНО: „Я маю темперамент".

КОЛІСЕЙ: Нечинне.

КОПЕРНИК: „Чібі" (віденська комедія), „Баль білих ліжечок" (із Містенгет), Барту в Польщі.

МАРУСЕНЬКА: „Ваніма" та ревія

МІРАЖ: „Дівчина та міліон", „Паприка".

МУЗА: „Пригода опівночі" і „Гніздо залюблених".

ПАН: „Зле кохання" і „Бастер Кітон одружиться".

ПАЛЯС: „Королева богеми" (чеська муз. комедія).

ПАСАЖ: „Герой Арісони" і ревія.

РАЙ: „Томі бой" „Посередник кохання" (Бастер Кітон).

СВІТ: „Завішання д-ра Мабіз", „Медовий місяць".

СОНЦЕ: „Блески та тіні кохання", ревія.

СТИЛЕВЕ: „Ніч кохання" (Дж. Мохіка) та ревія „Зачаровані фігурки", „Кохання з перешкодами".

ХИМЕРА: „Незнайома з телефону" (комедія).

УТІХА: „Кохання на приказ" (російська фільма) і ревія.

Закордонне радіо.

Неділя, 5. серпня 1934.

Відень (506,8) 11·20 Симфонічний концерт, 17·20 Плити, 10·05 Оперова музика, **Братислава** (298,8) 12·00 Концерт, **Прага** (470,2) 7·00, 12·15 Концерт, 9·40, Плити, 9·55 Болгарська музика, **Талін** (410,4) 13·10 Легка музика, **Лягті** (1807) 11·00 Концерт, 17·00 Плити, **Париж** (1649) 7·00, 8·00 Плити, 10·15 Концерт, 17·00 Комедія, **Штрасбург** (349,2) 18·30 Ресітал, **Гільверзум** (1875) 14·40, 19·55, 21·10 Концерт, **Білгород** (439,8) 19·30 Квартет, **Ковно** (1935) 17·50, 21·55 Концерт, **Берлін** (356,7) 17·00 Опера „Золото Рену", **Ляйпціг** (382,2) 20·15 Концерт, **Мінхен** (405,4) 20·40 Радіоконцерт, **Осльо** (1154) 10·02 Церковна музика, 19·30 Концерт, **Букарешт** (365) 20·15 Еспанська музика, **Стокгольм** (426,1) 21·00 Концерт солістів, **Будапешт** (549,5) 12·30 Концерт, **Рим** (420,8) 20·45 Опера.

Понеділок, 6. серпня 1934.

Відень (506,8) 12·00, 18·00 Плити, 20·15 Концерт, 22·05 Легка музика, **Прага** (470,2) 10·00, 11·00 Плити, 11·05 Сальонова орхестра, 19·30 Пісні, **Копенгаген** (255,1) 15·30—17·30 Радіоконцерт, **Париж** (1649) 16·30 Фортепяновий ресітал, 20·45 Фестіваль Вагнера, **Гуізен** (301) 20·10 Камеральний концерт, **Атльона** (531) 21·15 Ірляндська музика, **Берлін** (356,7) 19·35 Соната Бетовена, **Кенігсвустергаузен** (1571) 16·00 Опера „Валькірія", **Стокгольм** (426,1) 20·00 Концерт солістів, **Рим** (420,8) 17·00 Концерт.

Львівське радіо.

Неділя, 5. серпня 1934.

8·00—8·55 Ранішня авдиція, 9·00—11·00 Трансмісія з Варшави, 11·00—11·57 Трансм з Кракова, 12·10—13·00 Концерт, 13·00—13·10 Музичний фейлєтон, 13·45 Відчит, 14·00—14·50 Концерт, 14·50—15·05 Відчит, 15·95—15·25 Трансмісія з Варшави, 14·45 Лісова скринька, 16·00 Весела авдиція, 17·00 Сільва рерум, 17·10—19·00 Концерт солістів, 18·00 Львів у 1914 р., 18·15—18·45 Концерт, 19·00 Всячина, 19·14 Концерт, 20·00 Вибрані думки, 20·02 Актуальний фейлєтон, 20·35—20·50 Відчит, 21·02—22·00 Трансмісія з Варшави, 22·00 Спортові вісти, 22·15—23·10 Весела львівська хвиля, 23·10—23·15 Трансмісія з Варшави, 23·15 Комунікати, 20·20 Танкова музика.

Понеділок, 6. серпня 1934.

6·30—7·25 Ранішня програма, 8·45—10·00 Трансмісія з Варшави і Кракова, 11·57 Сигнал часу, 12·03 Метеорольогічні вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Легка музика, 13·00 Полудневий денник, 13·05 Легка музика, плити, 14·05 Збіжева біржа, 16·00—17·15 Трансмісія з Кракова і Варшави, 17·15 Авдиція З. Райса та Я Зиндрама, 18·00 Трансмісія з Варшави, 18·15 Популярна музика, 19·00 Всячина, 19·10 Програма на черговий день, 19·50 Спортові вістки, 20·02, 22·15—23·25 Трансмісія з Варшави, 21·02 Що повинен знати обезпечений.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у Львові у приватних оборотах 5·26 і пів до 5·28 зол.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що в дні 4. серпня п. р. платив кооперативам за:

1 к.	десер. масла	2·10 зол.
1 л.	молока	0·15 „
1 л.	сметани	0·60 „
1 к.	яєць	2·65 „

Пастеризоване молоко з доставою до дому 1 літра 24 сот.

Тенденція на масло, молоко, сметану і на яйця вдержана.

Маслосоюз повідомляє, що від 6. серпня п. р. платить своїм доставцям **за 1 кг.** живої ваги птиці, льоко подвіря птахомисарні „М. С." у Львові (вул. Б. Гловацького 23):

Курята	(пара курят важить не менше як 1·50 кг.) за 1 кг.	0·95	зол.
Кури	I кляса „	0·80	„
„	II „ „	0·60	„

Тенденція дещо сильніша.

ОПОВІСТКИ

Ідемо всі на 3 дні в гори! Українське Туристично-Краєзнавче Товариство „Плай" уладжує для всіх тих, які не можуть виїхати на вакації — триденну прогульку в гори біля Підлютого. Виїзд зі Львови в пятницю 10. п. м. вечір, або на бажання учасників у середу, 15. п. м. Учасники прогульки матимуть правдоподібно залізничу знижку. Число учасників обмежене. Зголошення приймають з чемности та дають інформації в „Е-ко," Львів, Сикстуська 29, тел. 3-30. Отже їдьмо всі, тимбільше, що запевнена першорядна погода! **Виділ УТКТ „Плай".**

Конкурс. Комітет Академічного Дому у Львові розписує конкурс на мешкання в Українськім Академічнім Домі на шк. рік 1934/35. Подання треба вносити до Комітету Академічного Дому на адресу Управи Академічного Дому, Львів, Супінського 21. до дня 20. серпня 1934. До подання треба залучити: 1. Опис життя. 2. Свідоцтво останнього іспиту. 3. Посвідки громадянської праці із Студентських і Культурно-Освітніх Установ. 4. Посідка праці в користь Товариства „Прихильників Освіти" в останньому році. Прохання давніших мешканців, які не вирівняли залеглих чиншів, не будуть розглянені. За Комітет: **Д-р Юлій Савчак (в. р.) голова.**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10